

[Ministeren for offentlige arbejder.]

Tanken om at tilvejebringe et forum, for hvilket de omtalte beslutninger kunne fremføres med det formål at få de ansvarlige personer til at tage stilling til problemerne og eventuelt at få det, som ekspertkonferencerne var blevet enige om, ført ud i praksis på en ensartet måde, var derfor nærliggende, og i foråret 1953 tog OEEC i Paris initiativet til en række møder, hvori deltog alle OEECs medlemslande samt Spanien og Jugoslavien, hvilket resulterede i denne europæiske transportministerkonference, som blev oprettet i oktober 1953.

Det er tanken, at de deltagende landes trafikministre skal træffes i hvert fald een gang årligt og forsøge at opnå den bedste og mest rationelle udnyttelse af transportmidlerne og at udvikle og koordinere det europæiske transportsystem, væsentligst på grundlag af de studier, som man har gjort i de bestående internationale organisationer.

Fra dansk side har vi ved forarbejderne til protokollen lagt megen vægt på, at der ikke blev gjort noget indgreb i de opgaver, som de allerede eksisterende internationale organisationer havde fået tildelt, og ganske særligt var det ikke alene vort, men i realiteten alle deltagende landes ønske, at de rent studiemæssige opgaver skulle forblive, hvor de var, nemlig hos jernbanernes gamle prøvede organisationer og hos den økonomiske kommission for Europa i Genève. Man er enig om, at den nye transportministerkonference ikke skal og ikke bør få lov at blive et studieorgan, og derfor kan man også nøjes med et rent administrativt sekretariat, der kun omfatter een embedsmand og nogle få kontorfolk, og dette ganske beskedne antal funktionærer skal ydermere være en integrerende del af OEECs sekretariat, hvilket har den fordel, at der ikke skal lejes ekstra lokaler, ikke skal købes dyre kontormaskiner, og at møderne kan foregå i de forhåndenværende, velegnede lokaler, som OEEC råder over i Paris. Det er dog tænkeligt, at nogle af

møderne vil blive afholdt andetsteds end Paris, dersom noget medlemsland indbyder konferencen til møde hos sig.

Jeg vil gerne henlede det høje tings opmærksomhed på 2 ting, der findes i bemærkningerne til forslaget. For det første, at konferencen i alle økonomisk betydningsfulde spørgsmål af almindelig karakter vil rådføre sig med OEEC, og for det andet, at kun de beslutninger, der af et deltagende land tiltrædes på konferencen, skal være bindende for det. Der er altså ikke tale om, at nogen kan bindes ved flertalsbeslutninger.

Idet jeg iøvrigt henviser til bemærkningerne, hvoraf det bl. a. fremgår, at den europæiske transportministerkonference allerede er en realitet, da de fornødne 6 stater har ratificeret den, vil jeg gerne tilføje, at Danmark har en stor interesse i konferencens fremtidige arbejde, ikke mindst af hensyn til den plads, vi indtager på de internationale lastbiltransporters område.

Jeg skal derfor anbefale forslaget til hurtig behandling.

Formanden: Udenfor dagsordenen har den højtærede undervisningsminister ordet for at fremsætte de for hans vedkommende anmeldte lovforslag.

Undervisningsministeren (Bomholt): Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte forslag til lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed samt forslag til lov om vederlagsfri undervisning m. v. i de offentlige højere almenskoler.

Disse forslag har et bestemt sigte. I et demokrati, der vil holde sig levende og stærkt, må der være lige start for lige evner og åben bane for den, der har dygtighed og vilje til at gå studievejen. Uddannelsen må demokratiseres, så at intet barn og ingen ung på grund af ydre hemninger hindres i at nå sit mål. Alle kræfter i vort demokrati må udnyttes. De dygtigste evner må have mulighed for at yde det ypperste, de formår, i helhedens tjeneste.

[Undervisningsministeren.]

Da J. C. Christensen fremsatte forslag til lov om højere almenskoler for godt 50 år siden, var det tanken om den ligelige adgang til uddannelse, der var drivkraften. I lovforslagets bemærkninger hedder det, tydeligt inspireret af J. C. Christensen selv:

„Tanken har været, at alle de lærlinge (d. v. s. elever), hvis naturbegavelse ikke lægger dem nogen hindringer i vejen . . . skulle løbe banen helt til ende og høste det rigest mulige udbytte deraf. Særlig har man måttet stræbe hen til, at hensynet til forældrenes stand og — såvidt muligt — også deres formuevilkår får så lidt som muligt at sige for afgørelsen af det spørgsmål, hvilken undervisning deres børn skulle have, og til hvilket mål de skulle føres frem . . . Man kan på ingen måde lade den stræben efter lighed mellem borgerne falde, der fra første færd hører med til et ordnet samfunds grundidé.“

Det mål, der her pegedes på, er ikke blevet nået. Der er i dette land mange evner, der ikke når deres bestemmelse og i mange tilfælde forkrøbler, fordi forældrenes økonomiske kår og milieuets særligt stiller sig i vejen. Det er ikke blot arbejder- og husmandshjem, der mærker problemet. Det er f. eks. også embedsmandshjemmet, der faktisk ikke har råd til at yde børnene en kostbar uddannelse, det sker i hvert fald ikke uden savn og afkald.

Den sidste statistik fra Aarhus Universitet, offentliggjort for få dage siden, viser, at der blandt studenterne kun er 6 pct. fra arbejderhjem, og at procenten er dalende. Det er naturligvis ikke meningen, at de dygtigste under alle omstændigheder skal gå læsevejen, tværtimod. De forskellige fag og bestillinger har brug for dygtigheder, der kan sætte præstationernes kvalitet i vejret; der er indenfor organisationslivet et ustandselig voksende behov for mennesker, der kan magte de organisatoriske opgaver med praktisk sans og håndelag og den alt afgørende ansvarsfølelse. Eksamen kommer her i mangfoldige tilfælde i anden række. Men der er noget galt i et samfund, der lader de unge fra småkårs hjemmene være en lille beskedent procent indenfor kredsen af studerende og så at sige anbringer dem i en yderkant af billedet.

Uddannelsesmonopolet må brydes. Det

må brydes af retfærdighedsgrunde, af hensyn til det enkelte menneske, der har krav på at få sine evner udviklet, og af hensyn til effektivitet og alsidig udfoldelse i vort fælles samfund.

I tiden efter den anden verdenskrig har det fra mange sider været et alvorligt ønske at give dansk ungdom bedre arbejds- og udviklingsbetingelser. Ungdomskommissionens omfattende og fortjenstfulde arbejde må ses i dette lys.

Lovforslagene her tager deres udgangspunkt i ungdomskommissionens omfattende behandling af disse problemer og er et led i regeringens bestræbelser for at bedre ungdommens stilling i overensstemmelse med denne kommissions synspunkter og iøvrigt i overensstemmelse med de synspunkter, som er fremsat af den akademiske ungdom, af „Frit Forum“, af DSU og andre ungdomsgrupper. Regeringen anmodede straks efter regeringsskiftet min kollega, den højtærede fiskeriminister, og mig om at foretage en gennemgang af ungdomskommissionens mange betænkninger med henblik på en praktisk parlamentarisk virkeliggørelse. Jeg vil derfor gerne, inden jeg nærmere knytter nogle bemærkninger til de fremsatte lovforslag, give en kort oversigt over de mere væsentlige punkter, som man med udgangspunkt i ungdomskommissionens betænkninger særlig har haft for øje.

Som det vil vides, er fødselstallet fra begyndelsen til slutningen af 40erne ustandselig steget, og der møder os derfor stadig vanskeligheder dels af uddannelsesmæssig, dels af beskæftigelsesmæssig art, når denne bølge af unge kommer i den alder, hvor de skal træffe bestemmelse om deres erhverv. Jeg henviser her til den økonomiske årsoversigt, som forleden blev forelagt af den højtærede økonomi- og arbejdsminister.

Det er derfor naturligvis af den største betydning, at man ikke alene åbner mulighed for en videregående uddannelse for alle, der er egnede dertil, men i tæt forbindelse hermed sætter alle kræfter ind på bestræbelserne for at imødegå en arbejdsløshed blandt denne ekstraordinært store tilvækst. Hvis ikke vi i tide skaber en forbedring for de unge indenfor såvel åndens som håndens fag, kan vi let risikere en situation, der for dansk ungdom er ringere, end den var for 50 år siden.

[Undervisningsministeren.]

Hvad angår de nærmere liggende såkaldte kortfristede beskæftigelsesproblemer, er det arbejdsmarkedskommissionen, der udfører det tilrettelæggende arbejde, og regeringen har i erkendelse af, at denne kommission, i hvilken erhvervslivets og arbejdsmarkedets organisationer har sæde, er det rette forum for spørgsmålets behandling, anmodet den om forlods at overveje foranstaltninger til opslugning af den forøgede tilgang af ungdomskraft. Som det fremgår af den økonomiske årsoversigt, vil arbejdsmandstallet stige 3—4 gange, og det vil antagelig blive nødvendigt ved oprettelse af værkstedsskoler, særlige kursus og arbejdstekniske ungdomsskoler at søge at opnå en tilnærmelse mellem faglært og ufaglært arbejdskraft, således at de unge ufaglærte kan stå bedre rustede overfor de skærpede krav, som en tid med et stort udbud af arbejdskraft uundgåeligt vil føre med sig.

Det er et hovedsynspunkt for regeringen, at situationen ikke kan bringes i lave gennem hjælp alene til den akademiske ungdom. Der gives i vore dage mangfoldige uddannelsesformer udenfor den akademiske, og der må tilstræbes en forbedring for al dansk ungdom, ikke mindst for den ungdom, der er vordende arbejdere i det praktiske erhvervsliv. Lærlingekommissionen, hvis betænkning kan ventes afgivet rimeligvis inden kalenderårets slutning, arbejder med de mere langfristede lærlingeproblemer, og det er regeringens håb, at man kan nå frem til en lærlingelov, der giver også denne meget store gruppe af uddannelsessøgende helt tilfredsstillende forhold. Der arbejdes også på en revision af medhjælperloven til beskyttelse af den unge medhjælperes stilling.

Indenfor denne gruppe af beskæftigelses- og beskyttelsesmæssige forbedringer, som regeringen har under overvejelse, vil jeg endelig gerne nævne ungdomskommissionens forslag til ændring af folkeforsikringsloven, således at pligten til at søge optagelse i sygeforsikringen indtræder ved det fyldte 15. år, samt at det for unge mellem 15 og 21 år gøres obligatorisk — uden hensyn til forældrenes indtægt — at tegne nydende medlemskab. Vi ser med sympati på en sådan ændring, men da den nu nedsatte sygeforsikringskommission vil behandle dette spørgs-

mål indgående, har vi ment foreløbig at måtte afvente kommissionens forslag.

Den uddannelse, der sker igennem højskolerne og den frie folkeoplysning, må have vor opmærksomhed. Jeg kan nævne, at vi i undervisningsministeriet forbereder en ændring af højskoleloven, hvorefter bl. a. korte kursus skal kunne godkendes som tilskudsberettigede efter lovens regler.

Det af ungdomskommissionen fremsatte forslag til lov om årlig helbredsundersøgelse for alle unge under 21 år blev i sin tid stillet i bero, idet man ikke mente at kunne skaffe den fornødne lægelige bistand til gennemførelse af en sådan helbredsundersøgelse. Selvom der i det i det høje ting fremsatte forslag til lov om arbejderbeskyttelse er optaget en bestemmelse om helbredsundersøgelse af alle arbejdere under 18 år, må en sådan almindelig helbredsundersøgelse af alle unge anses for at være af en sådan betydning, at man vil overveje en gennemførelse heraf, når forholdene gør det muligt.

En stor gruppe af unge er undergivet så specielle kår, at deres forhold bør tages op til særskilt behandling; jeg tænker her på de indkaldte værnepligtige. Den nu gennemførte forlængelse af tjenestetiden har aktualiseret ungdomskommissionens forslag til forbedring af de værnepligtiges stilling, og regeringen har da også med udgangspunkt i kommissionens betænkninger overvejet mulige forbedringer for denne gruppe af unge.

Der fremsættes nu af forsvarsministeren forslag til sikring og udbygning af talsmandsordningen. Endvidere agter finansministeren at foreslå fritagelse for skat af ydelser under tjenestetiden. Det drejer sig om fritagelse for værdien af kost og logi samt for betaling af dagpenge. I denne forbindelse er det naturligt at nævne de værnepligtiges beskæftigelsesmæssige problemer. Samfundet påtager sig jo et særligt ansvar ved at afbryde et beskæftigelsesforhold i 18 måneder. Ungdomskommissionen foreslår her en ændring af funktionærloven, således at de hjemsendte får ret til at genindtræde i deres tidligere arbejdsforhold, hvis de forud for indkaldelsen havde været ansat mindst 1 år. Efter den gældende funktionærlov er der kun ret til genindtræden ved hjemsendelse efter genindkaldelse. Da det udvalg,

[Undervisningsministeren.]

der skulle tage stilling til den i 1948 gennemførte revision af funktionærloven, og i hvilket de politiske partier, arbejdsgivernes og funktionærernes organisationer var repræsenteret, har taget afstand fra tanken om en ret til genindtræden, vil gennemførelsen af en sådan ret antagelig være forbundet med store vanskeligheder.

Regeringen vil imidlertid overveje alle muligheder for at give de indkaldte, der må afbryde en varigere beskæftigelse, en sikkerhed for fornyet beskæftigelse efter hjemsendelsen. Netop af hensyn til mulighederne for så snart som muligt efter hjemsendelsen at opnå beskæftigelse for den værnepligtige vil forsvarsministeriet overveje, om der eventuelt i højere grad, end tilfældet er, kan gives den værnepligtige fornøden frihed og fripas i den sidste måned af tjenestetiden til at søge arbejde. Ligeledes vil det blive overvejet, om der ved korte praktiske kursuser kan gives de værnepligtige lejlighed til at ajourføre eller supplere deres erhvervsmæssige uddannelse for at lette overgangen til arbejdsmarkedet. Som det fremgår af bemærkningerne til det her fremsatte lovforslag om uddannelsesfonden, vil undervisningsministeriet endelig søge gennemført en særlig gunstig understøttelsesordning for hjemsendte værnepligtige, der tager på højskoleophold.

Som en forbedring henhørende under det vigtige punkt, der hedder ungdommens fritidsbeskæftigelse, vil jeg nævne, at finansministeren i et nu udarbejdet forslag til ny lov om ejendomsskatter til staten har optaget en bestemmelse om fritagelse for ejendomsskat af ungdomsorganisationernes grunde.

Spørgsmålet om statens støtte til kulturbyggeri melder sig i denne forbindelse. Der findes nu regler herom i 2 forskellige love, nemlig i ungdomsskoleloven, der efter bestemte regler giver statslån til opførelse af et samlingssted for ungdommen, og i boligstøttelovens kap. VII, der hjemler ydelse af statslån til fritids- og forsamlingslokale med almindeligt formål. Efter samråd mellem boligministeriet og undervisningsministeriet vil der blive udarbejdet fælles regler for statslån til opførelse af bygninger, der skal danne den lokale ramme om ungdommens fritid og frivillige ud-

dannelse samt om kulturlivet, i det hele, ligesom man vil søge indført særlige bestemmelser om støtte til byggeri, der kan medvirke til at forbedre ungdommens boligforhold i videste forstand. Det vil ikke være af mindst betydning, om der forskellige steder i landet opføres ungdomshuse og kollegier.

Det kan til slut nævnes, at det af ungdomskommissionen foreslåede kontaktudvalg, bestående af repræsentanter for ungdomsorganisationerne og for administrationen, vil blive nedsat. Hermed vil en koordinering af fagministeriernes indsats på ungdomsområdet kunne etableres.

Jeg har fundet det naturligt at give denne oversigt over regeringens overvejelser vedrørende ungdommen i forbindelse med fremsættelsen af det første større konkrete forslag til forbedring af dens forhold.

Det forslag til lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed, som jeg nu nærmere skal kommentere, bygger på den allerede gældende lov herom af 7. juni 1952. Denne lov, hvorefter der årligt udbetales 1½ mill. kr. til ubemidlede dygtige og evnerige unge, der søger uddannelse ved offentlige anerkendte læreanstalter og fagskoler, har i nogen grad lettet de unges økonomiske muligheder for at få en videreuddannelse, men i et altfor beskedent omfang. Det er således kun en stærkt begrænset kreds af unge, der har kunnet komme i betragtning ved uddeelingen af fondens midler. Man har således måttet se helt bort fra et grundlæggende uddannelsesområde som gymnasieundervisningen.

Man har endvidere udelukket al aftenundervisning fra at komme i betragtning, ligesom man har begrænset kredsen ved at udskyde al dagundervisning, der ikke strækker sig over mindst ½ år; endelig har man — hvad der må forekomme selvfølgelig — udelukket alle uddannelsesområder, hvor de i forvejen tilstedeværende understøttelsesmidler svarer til eller overstiger de understøttelser, som — inklusive støtten fra uddannelsesfonden — kan opnås indenfor de af fonden støttede uddannelsesområder.

I kraft af de således foretagne kraftige beskæringer af de uddannelsesområder, der

[Undervisningsministeren.]

kan komme i betragtning ved fordelingen af uddannelsesfondens midler, repræsenterer de læreanstalter, skoler m. v., der er inddraget under fondens støttevirksomhed, kun ca. 19.000 elever ialt. Dette elevtal er dog så stort, at der — når bortses fra de 10 pct. af fondens midler, der er ydet som lån — kun har kunnet ydes et støttebeløb af fonden på ca. 70 kr. årlig i gennemsnit pr. elev. At dette ligger langt under, hvad der kan betegnes som en blot nogenlunde effektiv økonomisk hjælp, behøver ikke nærmere påvisning.

Hvis det skal være andet og mere end en lyrisk tilkendegivelse, at alle unge i dette land har adgang til en videregående uddannelse, vil det derfor være absolut påkrævet, at det offentlige søger at afbøde virkningerne af de hindringer, som de økonomiske forhold under den nuværende støtteordning kan være for de unges videreuddannelse. Det vil derfor være nødvendigt at mangedoble det beløb på 1½ mill. kr., som uddannelsesfonden årlig har til rådighed.

Uddannelsesfondens nuværende økonomiske forhold giver imidlertid ingen mulighed for en udvidelse af fondens virksomhed. Fonden råder over en kapital, der, efter at uddelingen for 1953—54 har fundet sted, kun andrager godt 7 mill. kr. Fondens indtægter hidrører alene fra kapitalens renteaftkastning og fra overførsel af en eventuel sidste rest fra tipstjenestens overskud. Dette overførselsbeløb fra tipstjenesten har været stadig dalende, og i 1953 har der slet intet kunnet overføres. Det kan derfor forudses, at fondens midler — ved uddeling af det i loven fastsatte beløb af 1½ mill. kr. årlig — vil være opbrugt i løbet af 6—7 år.

Det vil herefter være ganske klart, at der må sikres fonden nogle mere stabile indtægter, end tipsmidlerne har vist sig at være. Og ikke blot må de være mere stabile. De må som nævnt også være af en ganske anden størrelsesorden end de 1½ mill. kr., der i øjeblikket kan uddeles.

Det grundlag, nærværende lovforslag bygger på, er ungdomskommissionens betænkninger. Der sigtes dog ikke på en øjeblikkelig opfyldelse af kommissionens forslag, men kun mod understøttelser, der for

de fleste uddannelsesområders vedkommende ligger på ca. halvdelen af kommissionens forslag.

Men selv til opnåelse af dette foreløbige mål kan man — som der nærmere er redegjort for i bemærkningerne til lovforslaget, og som jeg senere vil vende tilbage til — næppe nøjes med mindre end 10—12 mill. kr. årlig.

Disse midler foreslås tilvejebragt ved en ændring i loven af 10. april 1922 om afgift af arv og gave, således at et beløb svarende til 20 pct. af de årlige arve- og gaveafgifter overføres til uddannelsesfonden som indtægt. Forslag herom fremsættes i dag af finansministeren i forbindelse med et forslag om forhøjelse af visse kategorier af arveafgifter. Fondens herfra hidrørende indtægter anslås til mellem 9 og 9½ mill. kr. årlig.

Endvidere vil handelsministeren i nær fremtid ved fremsættelse af forslag til ændring af loven af 20. juli 1943 om krigsforsikring af privat indbo bringe i forslag, at der tilføres fonden en kapitalformue på 4½ mill. kr. hidrørende fra krigsforsikringspræmier, for hvilke der ikke er blevet anvendelse efter deres bestemmelse.

Allerede nu råder fonden imidlertid som nævnt over en kapital på godt 7 mill. kr., således at den samlede kapitalformue må påregnes at blive på 11 à 12 mill. kr. Renteaftkastningen af denne formue — eventuelt i forbindelse med et muligt overførselsbeløb fra tipsmidlerne — skulle kunne bringe fondens samlede årlige indtægter op på ca. 10 mill. kr. Kapitalformuens væsentligste opgave vil dog være at danne en reservefond, på hvilken der kan trækkes i finansår, hvor behovet for støtte ikke kan dækkes af de løbende indtægter.

Såfremt der skal gennemføres en virkelig demokratisering af uddannelsen, er det fundamentalt nødvendigt, at der sættes ind med økonomiske hjælpemidler allerede overfor gymnasieungdommen. Man kan ikke nøjes med at bygge 1. og 2. sal på en bygning; først og fremmest må fundamentet være i orden.

Ved en af ungdomskommissionen i 1949 foretaget undersøgelse har det vist sig, at størstedelen af gymnasiéeleverne kommer fra de bedre stillede dele af befolkningen. Som anført i bemærkningerne til lovforsla-

[Undervisningsministeren.]

gets § 2 er ungdomskommissionen ved en tilnærmet beregning nået til, at unge, hvis forsørger har akademisk uddannelse, anden højere uddannelse eller er større næringsdrivende, har en 6 gange så stor sandsynlighed for at komme i gymnasiet som unge i almindelighed, medens de unge, hvis forsørgere er husmænd eller fiskere, faglærte eller ufaglærte arbejdere, har knap $\frac{1}{4}$ af en normal mulighed.

Selvom denne fordeling — foruden ulige økonomiske muligheder — skyldes flere andre faktorer, som f. eks. tradition, milieu, vurderingen af den akademiske uddannelses betydning og anseelse, er der dog næppe tvivl om, at den væsentligste årsag til den ulige fordeling af gymnasieeleverne må søges i forsørgernes uens økonomiske forhold. På dette punkt påhviler der derfor samfundet en pligt til at træde hjælpende til, således at ingen hindres i at erhverve sig grundlaget for en videregående akademisk uddannelse af økonomiske grunde, ikke fordi man skal tilstræbe en forøgelse af studentertallet, men fordi det gælder om, at det er de rette, der bliver studenter.

Med hensyn til den støtte, der bør ydes, har man lagt de retningslinier til grund, som ungdomskommissionen har opstillet i sin betænkning om „Ungdommens adgang til den højere uddannelse I. Gymnasiet.“ Herefter må stipendieordningen sættes i forhold til de forhold, der i særlig grad bevirker ulighed i forsørgernes muligheder for at lade børnene gennemgå en gymnasieuddannelse, nemlig dels lang afstand til det nærmeste gymnasium og dels forsørgernes svigtende økonomiske evne. De førstnævnte forhold må medføre, at der ydes stipendier til befodringsudgifter og eventuelt til opholdsudgifter, og at disse stipendier i mindre grad gøres afhængige af forsørgernes økonomiske forhold, medens forsørgernes svigtende økonomiske evne må være afgørende for, hvorvidt og i hvilket omfang der bør ydes en direkte understøttelse til gennemførelse af gymnasieuddannelsen.

En absolut forudsætning for ydelse af stipendium af den ene eller den anden art må det imidlertid være, at den unge kan betegnes som studieegnet, d. v. s. at der skal foreligge begrundet formodning om, at den

pågældende vil kunne gennemføre uddannelsen med et pænt resultat.

Efter de af ungdomskommissionen foretagne beregninger, hvorefter der regnes med et gennemsnitligt trangsstipendium på 700 kr. årlig pr. elev, skulde den samlede udgift til disse stipendier skønsmæssigt kunne anslås til $2\frac{1}{2}$ mill. kr. Hertil kommer udgiften til befodringshjælp, ca. $\frac{1}{4}$ mill. kr., samt udgifterne til opholdshjælp, der ikke lader sig nærmere beregne på grundlag af det forhåndenværende materiale.

Når man regner med, at fondens løbende indtægter beløber sig til ca. 10 mill. kr. årligt, vil der efter de beregninger, der er foretaget over behovet indenfor de forskellige uddannelsesområder, kunne anvendes ca. $2\frac{1}{2}$ mill. kr. årlig ialt til gymnasieuddannelsen. Dette vil i det væsentlige være tilstrækkeligt til, at der kan sikres de økonomisk trængende og de fjerntboende gymnasieelever en effektiv understøttelse til gennemførelse af gymnasieuddannelsen, så fremt de skønnes at være studieegnede. Er studieegnheden først fastslået, bør uddannelsesfondens indtægter i det enkelte år imidlertid ikke være afgørende for, om der kan ydes støtte. Understøttelse må tilsikres de kvalificerede unge, selvom fonden for at kunne dække understøttelsesbehovet det enkelte år må gøre indgreb i reservefonden.

Også for så vidt angår uddannelsen ved universiteterne og de andre højere læreanstalter, bygger lovforslaget på en af ungdomskommissionen afgivet betænkning, nemlig 2. del af betænkningen om „Ungdommens adgang til den højere uddannelse, studierne ved universiteterne og de højere læreanstalter“. Her er der ikke spørgsmål om at inddrage nye kredse under uddannelsesfondens støttevirksomhed, men alene om at forøge de forhåndenværende støttemidler til en sådan størrelse, at der kan blive tale om en effektiv økonomisk hjælp. Grundsynspunktet er det samme, som jeg har fremhævet under omtalen af gymnasieundervisningen: ingen ung må af økonomiske hensyn udelukkes fra den uddannelse, som han har dokumenteret at have evner og anlæg for. Der må derfor sikres de unge en egentlig ret til at få stipendium.

Ungdomskommissionen regner i sin be-

[Undervisningsministeren.]

tænkning med, at stipendierne skal ydes efter en skala på grundlag af forældrenes økonomiske forhold, således at det højeste støttebeløb bliver på 2 100 kr. + midlertidigt tillæg eller ialt 3 780 kr. årlig og det mindste beløb på 480 kr. + midlertidigt tillæg eller ialt 864 kr. årlig. På grundlag heraf beregnes det gennemsnitlige årlige stipendiebeløb til 1 534 kr. + midlertidigt tillæg eller til ialt 2 760 kr., idet man regner med, at der vil blive uddelt forholdsvis flere af de større stipendier end af de små.

Hvis man efter de af ungdomskommissionen anviste principper regner med, at ca. 4 000 af de ialt ca. 12 000 studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter er studieegnede og økonomisk trængende, skulle man altså, hvis man lægger gennemsnitsbeløbet på 2 760 kr. til grund, årligt for tiden anvende ca. 11 mill. kr. til stipendier til disse studerende. Hvis man heri fradrager de allerede eksisterende legat- og stipendiebeløb, der andrager ca. 1 mill. kr. årlig, skulle behovet altså være ca. 10 mill. kr. årlig. Behovet må dog efter selve det foreliggende lovforslags natur have en stigende tendens i årene fremover, idet antallet af ubemidlede studieegnede må påregnes at stige, når muligheden for effektiv studiehjælp er tilvejebragt.

Ved den beregning, man har foretaget over fordelingen af de ca. 10—12 mill. kr., der årlig vil være til rådighed til de forskellige uddannelsesområder, har man foreløbig skønnet, at der kun kunne blive ca. 5 mill. kr. årlig til de studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter.

Man må imidlertid herved erindre, at en del af støtten til de studerende ydes i form af lån, der vel skal være rentefri, men som dog senere vil blive tilbagebetalt, således at de ikke betyder den samme udgift for statskassen som stipendiebeløb. Man bør dog sikkert kun yde lån i meget begrænset omfang til de studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter, da studierne her er for langvarige til en sådan finansieringsform. Det ville betyde en voldsom økonomisk belastning for en kandidat at skulle tilbagebetale et f. eks. gennem 7 år ydet studielån af f. eks. 3 000 kr. årlig, d. v. s. ialt 21 000 kr. Hvis man regner med afdrag på 1 000 kr. årlig og går ud fra, at afdrags-

betalingen først påbegyndes et par år efter embedseksamen, ville lånet først være tilbagebetalt, når den pågældende var ca. 50 år gammel.

Efter ungdomskommissionens betænkning bør der da også — bortset fra ganske særlige tilfælde — kun ydes lån til de studerende i den første del af deres studietid, hvor det endnu ikke er dokumenteret, om de er virkelig egnede for den valgte uddannelse, med andre ord normalt i tiden, indtil de har bestået 1. del. Lån bør iøvrigt navnlig ydes, når der er tvivl om vedkommendes studieegnethed, og det må være en forudsætning, at den pågældende opfylder de økonomiske betingelser for at oppebære stipendium. Jeg må erkende, at dette lånebevis er et højst usikkert aktiv for staten, hvis den pågældende viser sig ikke at være studieegnet og derfor opgiver studierne, men det vil vist alligevel være rigtigst — som også foreslået af ungdomskommissionen — i de mere tvivlsomme tilfælde kun at yde lån.

Da det imidlertid vil være vanskeligt på forhånd at skønne over, hvorledes den foreslåede udvidelse af støtteordningen vil indvirke på rekrutteringen af de studerende, og dermed også at udtale nogen mening om, i hvilket omfang støtten bør ydes i form af stipendier eller lån, foreslås det overladt til undervisningsministeriet og uddannelsesfondens bestyrelse at fastsætte de nærmere retningslinier herfor, medens afgørelsen i det konkrete tilfælde må træffes af den legatuddelende myndighed i overensstemmelse med disse retningslinier.

Skulle det for de studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter til rådighed værende beløb på ca. 5 mill. kr. vise sig utilstrækkeligt til at give de studieegnede unge en støtte af en sådan størrelse, at de ikke behøver at opgive deres studium af økonomiske grunde, må fondens kapital angribes.

En anden kreds af unge, der ønskes inddraget under uddannelsesfondens virkeområde, er de studerende på seminarierne, herunder på forskoleseminarierne, og elever på forberedelseskursus til seminarierne. Disse unge har i forvejen statsmidler til rådighed i et sådant omfang, at de ikke har kunnet komme i betragtning ved uddelingen af de beskedne støttemidler, som uddannelsesfonden i sin nuværende skikkelse har til rådighed.

[Undervisningsministeren.]

hed. De eksisterende understøttelsesmidler, der bevilges på de årlige finanslove, er imidlertid ikke tilstrækkelige til at sikre disse unge økonomisk mulighed for at gennemføre uddannelsen. Understøttelsen andrager gennemsnitlig 350 kr. pr. elev + yderligere 130 kr. til elever på privatseminarier til nedbringelse af skolepengene. Da disse unge — i det omfang de er studieegnede — bør have en egentlig ret til et effektivt stipendium på samme måde som de studerende ved universiteterne og de højere læreanstalter, må man supplere de eksisterende, utilstrækkelige understøttelsesmidler med midler fra uddannelsesfonden. Beregnet efter de for støtte af uddannelsen på universiteterne og de andre højere læreanstalter anvendte principper kan man skønmæssigt anslå det årlige supplerende støttebeløb fra uddannelsesfonden til seminarieuddannelsen til ca. $\frac{1}{2}$ mill. kr.

I denne udgift er også medregnet en særlig støtte til elever, der efter 18 måneders militærtjeneste påbegynder kursus på højskoler eller landbrugsskoler. Man anser det for meget ønskeligt, at der kan tillægges disse unge en ekstraordinær stipendieydelse udover den sædvanlige højskoleunderstøttelse, således at de ikke må opgive et påtænkt højskoleophold af økonomiske grunde.

Den fjerde store gruppe af unge, der omfattes af uddannelsesfondens virkeområde, er elever, der modtager videreuddannelse på offentligt anerkendte fagskoler — altså på handelsskoler, tekniske skoler, den sociale skole, børnehave- og fritidshjemsseminarier og andre lignende undervisningsanstalter for børneforsorgens medarbejdere og mange andre. For denne elevgruppes vedkommende består den foreslåede udvidelse dels i, at man efter forslaget også kan medtage uddannelser, der ikke strækker sig over $\frac{1}{2}$ år, dels i, at man beregner støttebeløbets størrelse på samme måde som for de øvrige uddannelsesområders vedkommende. Det er klart, at støtten til eleverne på fagskolerne bør være en lige så effektiv hjælp som støtten til de øvrige grupper af studerende. Man mener dog som hidtil at måtte holde aftenundervisning udenfor fondens støttevirksomhed, da de unge, der følger en sådan undervisning, har mulighed for at bevare deres normale indtjeningssevne ved erhvervs-mæssigt arbejde om dagen.

Med hensyn til forholdet mellem lån og stipendier har man lagt ungdomskommissionens forslag til grund. I sin betænkning om „Ungdommens adgang til uddannelserne ved de videregående faglige skoler m. v.“ foreslår ungdomskommissionen herom, at uddannelser, der højst varer 2 år, som hovedregel bør støttes ved lån, medens uddannelser, der er længere end 2 år, som hovedregel bør støttes gennem stipendier.

Som almindelig regel vil denne skillelinie mellem lån og stipendier sikkert være hensigtsmæssig, men jeg tror kun, det bør være en hovedregel. Man bør sikkert overlade det til fondens bestyrelse og undervisningsministeriet, eventuelt efter indstilling fra de forskellige legatuddelende myndigheder, at fastsætte nærmere retningslinier herfor. Sådanne retningslinier kan jo uden vanskelighed ændres igen, hvis det i praksis viser sig formålstjenligt at optage punkter i disse til revision.

Beregnet efter et årligt gennemsnitsbeløb på 2 760 kr. — ligesom for uddannelsen på universiteterne og de højere læreanstalter samt på seminarierne — ville den samlede udgift for de faglige skolers vedkommende skønmæssigt kunne anslås til ca. $6\frac{1}{2}$ mill. kr. I dette beløb har man imidlertid medregnet udgiften til lån på samme måde som udgiften til stipendier. Når hensyn tages til, at en relativt stor del af disse unge på grund af uddannelsens kortere varighed støttes ved lån i stedet for ved stipendium, og når man yderligere reducerer det gennemsnitlige støttebeløb til ca. 1 400 kr. pr. kvalificeret elev på samme måde som ved de øvrige uddannelsesområder, kan man skønmæssigt regne med en samlet årlig udgift til videreuddannelse ved de faglige skoler på ca. $2\frac{1}{2}$ mill. kr.

Gennemføres dette lovforslag, for hvis nærmere enkeltheder jeg her har gjort rede, er den symbolske hjælp, som de uddannelsessøgende unge hidtil har kunnet få i henhold til den gældende lov, blevet til en virkelig hjælp. Det af ungdomskommissionen opstillede mål er ikke herved med eet slag nået; men der kan ikke desto mindre med rette tales om en virkelig demokratisering af den videregående uddannelse. Der vil være skabt en institution, som, rigtigt ledet, vil kunne blive til stor hjælp for de unge, der vil noget, men som hidtil har været henvist

[Undervisningsministeren.]

til beskæftigelser, der ikke fuldtud svarer til deres evner, alene fordi de og deres forsørgere ikke har kunnet se økonomisk udvej for gennemførelsen af en virkelig uddannelse.

Der vil komme til at hvile et stort ansvar — og et vanskeligt arbejde — på denne fonds bestyrelse og på dens hjælpere, de legatuddelende myndigheder ved skoler og læreanstalter. Bestyrelsen må derfor sammensættes så alsidigt som muligt; den må tælle repræsentanter både for centraladministrationen, for uddannelsesanstalterne og for de unge selv, og der bør herudover være nogle direkte af ministeren udpegede medlemmer valgt blandt folk, som er aktivt interesserede i denne sags fremme. Bestyrelsen må stå ret frit, men for at sikre ensartethed i administrationen må der fastsættes nogle retningslinier af ministeriet for både bestyrelsen og de forskellige legatuddelende myndigheder rundt om ved læreanstalterne. Bl. a. må der fastsættes en skala for de lån og understøttelser, der kan ydes under hensyn til de unges og deres forsørgeres økonomiske vilkår. De unge skal ikke kunne afvises med en bemærkning om, at der ikke er råd til mere end en bagatelagtig hjælp; de skal kunne regne med et bestemt minimumsbeløb, hvis de opfylder kvalifikationskravene.

Det er en ret for de unge til støtte, som herved ønskes skabt, ikke en nådeshjælp. Erfaringerne i de kommende år vil så vise, om den støtte, der gives de unge, er tilstrækkelig effektiv, eller om den yderligere må udbygges.

Jeg skal herefter tillade mig at omtale *forslag til lov om vederlagsfri undervisning m. v. i de offentlige højere almenskoler.*

Medens grundloven tidligere bestemte, at „børn, hvis forældre ikke har evne til at sørge for deres oplærelse, har ret til fri undervisning i folkeskolen“, bestemmer grundloven af 5. juni 1953 i sin § 76 nu, at „alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning“.

Dette indebærer, at der ikke længere kan

kræves skolepenge for undervisningspligtige børn i den kommunale mellem-skole, som jo efter folkeskoleloven er en del af folkeskolen.

Herved er der i og for sig kun sket en grundlovmæssig sikring af en gennem mange år fulgt praksis, hvorefter skoleafgift ikke eller kun aldeles undtagelsesvis er opkrævet i de kommunale mellem-skoler.

En undtagelse herfra udgør dog de kommunale mellem-skoler i hovedstadskommunerne København, Frederiksberg og Gentofte. Da staten og hovedstadskommunerne i sin tid — det var i 1918 — overtog og fordelte de private eksamensskoler mellem sig, blev det samtidig ved overtagelsesloven bestemt, at der skulle erlægges en efter forsørgerens indtægt stigende skoleafgift, og det samme blev ved den særlige skoleafgiftslov af 30. juni 1919 fastsat for alle statens højere almenskoler også udenfor Storkøbenhavn.

Den nye grundlov har nu til følge, at skoleafgiften bortfalder for undervisningspligtige børn i de tre hovedstadskommuners mellem-skoler, men det må videre betragtes som en naturlig konsekvens heraf, at skoleafgiften bortfalder for børn i de tilsvarende aldersklasser i statens højere almenskoler. Når skolepengene bortfalder i alle kommunale mellem-skoler, er der ingen begrundelse for at beholde dem i statsskolerne.

Regeringen er imidlertid ligesom ungdomskommissionen af den opfattelse, at også skoleafgiften for børn over den undervisningspligtige alder i de offentlige eksamensskoler bør bortfalde. Det får særlig betydning for gymnasieklasserne. Der er i virkeligheden noget urimeligt i, at der skal betales for gymnasieundervisningen, når der er afgiftsfri undervisning dels i folkeskolen, som ligger forud, dels ved universiteterne og de fleste højere læreanstalter, der følger efter studentereksamen. Forholdet er da også det, at de fleste kommunale gymnasieskoler bortset fra hovedstadskommunernes er gratis for indenbys elever.

Regeringen stiller derfor forslag om, at undervisningen bliver gratis i alle statens og

[Undervisningsministeren.]

kommunernes højere alment skoler lige op til afslutningen af gymnasiet.

For den enkelte forsøger kan det, særlig hvis der er flere børn at forsørge, ofte være svært at skulle betale skoleafgift; det kan være med til at udelukke et barn fra højere skoleuddannelse. For samfundet og set i forhold til udgifterne ved skolernes drift betyder skoleafgifterne derimod forholdvis lidt. I finansåret 1952—53 udgjorde de for statsskolerne godt 1,3 mill. kr. eller kun lidt mere, end det koster at drive 2 statsskoler — der er 35 ialt — og for de tre hovedstadskommuner godt 400 000 kr.

Det er en selvfølge, at undervisningen på alle alderstrin i folkeskolen, herunder i de til folkeskolen knyttede fortsættelsesklasser og kursus, også må være vederlagsfri, og lovforslaget indeholder en bestemmelse herom.

Hånd i hånd med afskaffelse af skoleafgiften bør efter regeringens opfattelse gå indførelse af gratis skolebøger og andet undervisningsmateriel. Regeringen er også på dette punkt enig med ungdomskommissionen. Som bekendt skal læremidler, der benyttes ved undervisningen i folkeskolen — derunder eksamensmellemskolen — efter folkeskolelovens § 14 stilles til rådighed for samtlige børn på kommunens regning, og i § 2 i det fremsatte lovforslag stilles der forslag om en lignende ordning for alle de offentlige eksamensskoler og folkeskolens fortsættelsesklasser.

Der ydes allerede nu i betydeligt omfang skolebøger gratis eller mod en ringe afgift i de offentlige eksamensskoler. For eksempel har samtlige eksamensskoler i Stor-københavn en fælles låneordning, og også udenfor København har eleverne i mange tilfælde adgang til at låne skolebøger, selv om de ikke går i folkeskolen.

Det er en selvfølge, at eleverne ligesom i folkeskolen kun får bøgerne og andet undervisningsmateriel til låns og må tilbagelevere dem efter endt afbenyttelse.

De øvrige bestemmelser i lovforslaget er væsentlig af teknisk karakter og tilsigter nærmere at fastlægge tidspunktet eller tidspunkterne for skoleafgiftens bortfald. Jeg tillader mig herom at henvise til forslaget og de dertil knyttede bemærkninger. Jeg finder dog anledning til særlig at gøre op-

mærksom på, at hele ordningen af eksamensskolevæsenet i de tre hovedstadskommuner hviler på overenskomst mellem staten og kommunerne, som også fastsætter, hvordan udgifter og indtægter, herunder skoleafgifterne, skal fordeles. Ved gennemførelse af lovforslaget må der derfor optages forhandling med kommunalbestyrelserne om de nærmere enkeltheder.

Endelig må det være en naturlig konsekvens af skolepengenes bortfald, at de særlige gebyrer, der nu betales for de højere alment skolers eksaminer, bortfalder. De findes optaget på finansloven under de højere skolers budget og udgjorde i finansåret 1952—53 godt 360 000 kr. Deres bortfald forudsætter ikke speciel lovhjælp, og jeg agter at stille forslag om, at denne indtægtspost udgår af finansloven.

Jeg skal hermed anbefale også dette lovforslag til hurtig og hurtig behandling i det høje ting.

Formanden: Eksemplarer af de nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *A. C. Normann* til undervisningsministeren.

Vil ministeren foranledige, at der til statsskolernes elever vederlagsfrit udlånes skolebøger i lighed med, hvad der er tilfældet i kommuneskolerne?

A. C. Normann: Det er vist temmelig sjældent, det forekommer i dette høje ting, når der stilles et spørgsmål til en minister, at ministeren så, umiddelbart før spørgsmålet stilles, besvarer det. Jeg er allerede nu i første omgang i stand til at takke den højtærede undervisningsminister for hans udtalelser om skolemateriellet til statsskolernes elever.

Jeg lyttede med stor interesse til undervisningsministerens fremsættelsestale og glædede mig over, at han allerede der understregede det krav, som min forespørgsel gik ind for, da jeg stillede den for 2 år siden til den forrige højtærede undervisningsmini-

[A. C. Normann.]

ster, nemlig at der må være lige start for lige evner i det danske statsskolevæsen.

Mit spørgsmål gik altså ud på, om den ulighed, der består imellem børnene i kommunernes skoler, også et stykke op over de almindelige folkeskoleklasser, og børnene i statens skoler, ikke kunne blive bragt ud af verden ved, at der stilles gratis bøger til rådighed også for statsskolernes elever.

Jeg kan gøre motiveringen for mit spørgsmål så meget kortere, som den højtærede minister har sagt en hel del af det, der begrundet det.

Jeg kan i anledning af ministerens bemærkninger om, i hvor stor udstrækning man kan tænke sig, at manglende økonomisk evne hos forsørgerne afholder børnene fra at komme i statens skoler, sige, at jeg hos en del af rektorerne ved statsskolerne har fået at vide, at de allesammen kender eksempler på, at børn fra mindrebedemlede hjem både på landet og i byerne ikke har kunnet frekventere statsskoler, når forældrene har hørt, hvor store beløb der udkrævedes for at dække udgifterne til bøger og læremidler; såvidt jeg forstår, er sådan noget som 700—800 kr., hvad der må regnes med i gymnasiet. Jeg er altså i stand til at understrege, hvad undervisningsministeren sagde om denne ting, og jeg er glad for, at man nu synes at kunne komme videre med dette krav.

Jeg kan efter det, undervisningsministeren har sagt, indskrænke mig hertil, men jeg vil gerne henstille til ministeren, som nu har til hensigt at træde i forhandling med partierne om sit forslag, om det da ikke ville være rimeligt også at tage spørgsmålet om undervisningsmateriel for de private skoler op til overvejelse, således at der skabes en ordening, hvorved elever i private skoler kan blive nogenlunde ligestillet med eleverne i statens og kommunens skoler.

Undervisningsministeren (Bomholt): Det ærede medlems tanke er i overensstemmelse med ungdomskommissionens betænkning, og svaret er givet ved fremsættelsen af forslaget i dag; det tror jeg det ærede medlem ved at studere forslaget nærmere vil finde. Jeg har også besvaret det ærede medlems fuldt berettigede spørgsmål om forsørgernes økonomiske stillings indvirken

på børnenes adgang til de højere skoler. Spørgsmålet om de private skolers materiel hører naturligt hjemme under første behandling af de lovforslag, som jeg lige har fremsat.

Hermed sluttede spørgsmålet.

Af *Erhard Jakobsen* til socialministeren.

Er det ministerens opfattelse, at invalideforsikringsretten ved sin afgørelse af ansøgninger om invaliderente tager tilbørligt hensyn til neurotiske lidelsers betydning for ansøgernes erhvervsevne?

Erhard Jakobsen: Baggrunden for mit spørgsmål er en henvendelse, som jeg for nogen tid siden fik, og som vel næsten hvert eneste medlem af dette høje ting har fået eller vil få, vedrørende en mand, der har søgt invaliderente flere gange og hver gang har fået afslag. Manden forstår ikke selv, at han har fået dette afslag, og andre mennesker, der bor deromkring, forstår det heller ikke. Da jeg havde kigget nærmere på sagen efter at have fået anmodning derom fra redaktøren af „Sydfyn“, Willy Andersen, og fra mit partis kandidat i Faaborg-Ærø-kredsen, hr. Børge Jensen, forstod jeg det heller ikke.

Sagen gav mig anledning til overvejelse i to henseender. For det første sagde jeg til mig selv: det er rimeligt, at folketingsmedlemmer har til opgave at føre sager videre frem, når borgere føler sig urigtigt behandlet, men er det den rigtige måde at føre den slags sager frem på? Har en folketingsmand forudsætninger for at bedømme, om en afgørelse ved invalideretten er rigtig eller forkert? Overhovedet ikke. Det vil altså sige, at borgeren faktisk ingen steder har at henvende sig. Det fik mig til at tænke på en artikel, som den højtærede socialminister ved tidligere lejlighed har skrevet i „Social-Demokraten“, hvor han kom ind på tanken om en appelret over invalideretten, og jeg kan ikke nægte, at jeg synes, der er noget rimeligt i den tanke.

Det, der fik mig til at stille spørgsmålet i dag, var imidlertid noget andet. Da jeg gik videre med sagen, syntes jeg at kunne forstå, at invalideretten gennem de 25 år, eller hvor længe det nu er, ikke har været indstillet på at lægge særlig vægt på spe-

[Erhard Jakobsen.]

cielt neurotiske lidelsers betydning for erhvervsevnen, og af et interview i „Politiken“ med formanden for invalideorganisationerne, hr. Seierup, forstod jeg, at han var af samme anskuelse: at invalideretten ikke er tilbøjelig til at tage hensyn til neurotiske lidelser. Nu er jeg meget lidt sagkyndig med hensyn til lægevidenskaben, men det er min bestemte opfattelse, at man mere og mere går i retning af at lægge vægt netop på neurotiske lidelsers betydning for erhvervsevnen. Jeg har altså stillet spørgsmålet i dag for at høre, hvad socialministeren mener, idet jeg vel er klar over, at ministeren ikke kan diktere en ret, hvad den skal dømme, men jeg går ud fra, at han følger udviklingen, og jeg synes i hvert fald, det ikke kan blive ved at gå, som det er gået hidtil på dette område. Jeg afventer med stor interesse den højtærede socialministers svar.

Socialministeren (Strøm): Det ærede medlem hr. Erhard Jakobsen har spurgt, om det er min opfattelse, at invalideforsikringsretten ved sin afgørelse af ansøgninger om invaliderente tager tilbørligt hensyn til neurotiske lidelsers betydning for ansøgere erhvervsevne.

Det ærede medlems spørgsmål må jeg besvare ved at henvise til, at invalideforsikringsrettens afgørelser efter folkeforsikringslovens § 45 er endelige. Dette betyder, at socialministeriet ikke har hjemmel til eller mulighed for at tage stilling til sager om tilkendelse af invaliderente. Ministeriet har derfor ikke i sig selv en viden, der kan give mig grundlag for at udtale mig om, hvorledes retten bedømmer de neurotiske lidelsers betydning for erhvervsevnen, men selv om jeg således ikke har adgang til at følge rettens daglige arbejde, må jeg naturligvis som socialminister på dette område som på andre områder under sociallovgivningen nøje følge udviklingen med henblik på, om lovreglerne og administrationen stadig er tilfredsstillende, således at der fra tid til anden kan foreslås de nødvendige ændringer.

Det ærede medlem vil erindre, at der netop indenfor det område, han her berørte: spørgsmålet om tilkendelse af invaliderente, for ikke længe siden er sket en ændring i lovbestemmelserne, idet reglen i folkeforsikringsloven om, at rente kunne tilkendes,

når erhvervsevnen var nedsat til en trediedel, er ændret til den mere smidige regel, at erhvervsevnen skal være betydelig nedsat, idet dog trediedelsgrænsen stadig er vejledende.

Når man overvejer, om en bestemt ordning er tilfredsstillende, er det naturligt at undersøge dens virkninger. Der har gennem lang tid i socialministeriet været undersøgelser i gang vedrørende personer, der ikke, bl. a. på grund af neuroser, har kunnet klare sig i samfundet, og ved disse undersøgelser har man også været opmærksom på, hvorledes det forholder sig med personer, der har fået afslag på begæring om invaliderente. Resultatet af undersøgelsen vil blive offentliggjort, og det vil være rimeligt at benytte dens konklusion ved overvejselsen af, hvorledes forholdet fremtidig bør ordnes, herunder om der er grund til at antage, at det vil være mere betryggende, hvis der tilvejebringes en vis adgang til appel af rettens afgørelser. Ved tidligere lejlighed har jeg, som det ærede medlem også sagde, udtalt mig for en sådan appelinstant.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om udførsel og indførsel af levende dyr m. v.

Valgt blev: *Peter Nielsen, Bladt, Ditlevsen, Jens Hansen, Kjældgaard, M. Larsen, Chr. Rasmussen, Chr. Thomsen, Henry Hansen, Jens Chr. Christensen, Niels Eriksen, Jørgen Gram, Karlskov Jensen, Reedtz-Thott, Baagø-Hansen, Fibiger og Kirkegaard.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring af lov nr. 191 af 17. april 1941 om anlæg af en motorvej fra Rødby Havn til Storstrømsbroen og af lov nr. 168 af 11. april 1942 om anlæg af en motorvej vest om København samt udbygning af Hørsholmvejen som motorvej.

Valgt blev: *Frede Nielsen, Lysholt Hansen, Heising, Kai Jensen, Aage Knudsen,*

Holger Larsen, Wiggo Larsen, Ravn, Anker Lau, Givskov Christensen, From, Gideon, Holmberg, Foss, Gottschalck-Hansen, Tesdorpf og Svend Jørgensen.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Forhandling om økonomi- og arbejdsministerens redegørelse til folketinget af 4. marts 1954.

(Redegørelsen findes i tidenden sp. 3738).

Poul Hansen (Kalundborg): Jeg kan til indledning på mit partis vegne bringe den højtærede økonomiminister en tak for redegørelsen forleden for den økonomiske årsoversigt, en oversigt, der jo iøvrigt denne gang især fremhæver sig i forhold til de foregående oversigter derved, at den dels er udvidet med et lidt større tilbageblik end ellers, dels også kaster blikket lidt længere ud i fremtiden, end det har været almindeligt ved tidligere oversigter.

Jeg skal straks for en ordens skyld sige, at mit parti naturligvis kan tilslutte sig de synspunkter og konklusioner, som er nedlagt i oversigten og den højtærede ministers redegørelse, og de bemærkninger, jeg skal gøre her i dag, er egentlig nogle randbemærkninger, vi kunne føle trang til at fremsætte til oversigten.

Hvad angår tilbageblikket over de senere år, vil jeg nøjes med at pege på den markante måde, hvorpå nedgangen i industriproduktionen i 1951—52 viser sig i oversigtens talmateriale, og vi ser den samme nedgang vise sig for byggeriets vedkommende og ligeledes nedgang i beskæftigelsestallene. Sammenholdes dette talmateriale i oversigten med den meget nøgterne tekst, finder jeg deri en bekræftelse på, at vi fra vor side var berettiget til den kritik, vi dengang rettede mod den daværende regerings penge- og investeringspolitik, selv med al skyldig hensyntagen til den foreliggende valutasituation. Kritikken blev forsåvidt også taget til følge, som pengepolitikken senere blev lempet noget og der fra efteråret 1952 blev sat betydelig større midler ind i de offentlige anlægsarbejder og boligbyggeriet. Det fremgår ganske klart af tabel 11 på side 20 i oversigten.

For det år, vi nu er inde i, forudser såvel

oversigten som ministerens redegørelse, at der vil blive tale om øget boligbyggeri, øget forbrug, øget produktion og stigende beskæftigelse, medens der ikke skulle være udsligt til yderligere forbedring af valutabalancen, men måske, hvis ændringer her indtræffer, snarest en vis afsvækkelse på grund af afbetaling af gæld til udlandet.

Denne bedømmelse indeholder jo overvejende opmuntrende træk, men den forekommer dog samtidig meget nøgtern, og jeg synes derfor, at det er ejendommeligt i visse blade at se den karakteriseret som præget af en nærmest utidig optimisme. Der er heroverfor grund til at fastholde, at bedømmelsen er givet med visse forbehold og under forudsætning af, at der ikke udefra sker væsentlige ændringer i Danmarks økonomiske klima; her bliver, således som det også fremgår af oversigten og redegørelsen, udviklingen i USA meget afgørende, navnlig hvis vi ser tingene på lidt længere sigt. Groft sagt ligger situationen vel sådan, at den amerikanske regering og kongres i deres beslutninger om den økonomiske politik ikke blot træffer afgørelser for det amerikanske folk, men også i stor udstrækning om vilkårene for det økonomiske liv i Vesteuropa og dermed her i landet. Vi må håbe, at man i rette tid lever op til dette meget store og omfattende ansvar.

Efter disse ganske få bemærkninger om den nærmest kommende tid vil jeg vende mig til den del af årsoversigten, som efter min mening er langt den interessanteste, nemlig den, der vedrører virkningen af, at de store årgange unge om få år melder sig til uddannelse og på arbejdsmarkedet. Vi står her med en bølge i befolkningstilvæksten; den har forlængst haft virkning i folkeskolen, hvor man ikke var klar til at modtage den, hverken med hensyn til skolebygninger eller lærerkræfter. Det havde sine særlige årsager, som jeg ikke skal gå ind på, lige så lidt som jeg skal gå ind på de vanskeligheder og de improvisationer, som har gjort sig gældende dér.

Det vigtige er nu, at vi står rede, når bølgen går videre og nærmer sig det faglige uddannelsesapparat og arbejdsmarkedet. Udfra det synspunkt må det meget stærkt påskønnes, at regeringen har taget hele dette problemkompleks op til drøftelse, under-